

Sygn. akt II CSK 265/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 19 grudnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 1 lutego 2012 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację powoda (punkt 1) oraz rozstrzygającej o kosztach postępowania (punkt 2 i 3) i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód K. W. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego w P. kwoty 100.000 złotych z odsetkami ustawowymi tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę za okres osadzenia w Areszcie Śledczym w P. od dnia 15 stycznia 2001 r. do 19 sierpnia 2002 r. oraz od dnia 14 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. w poniżających warunkach, w przeludnionych celach, w których brak było odpowiedniej wentylacji, brak dostępu do ciepłej bieżącej wody.

Pozwany Skarb Państwa wnosił o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 27 października 2011 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 500 złotych z odsetkami ustawowymi od dnia 20 kwietnia 2010 r. i oddalił powództwo w pozostałej części.

Według ustaleń Sądu Okręgowego, powód w okresie od 14 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r. przez 5 miesięcy był osadzony w Areszcie Śledczym w P. w warunkach nie zapewniających minimum powierzchni mieszkalnej wynoszącej 3 m. kw. dla jednego osadzonego. O fakcie przeludnienia był informowany sędzia penitencjarny. W stosunku do powoda nie była wydawana żadna indywidualna decyzja Dyrektora Aresztu Śledczego o okresowym umieszczaniu w warunkach przeludnienia. W okresie od 18 stycznia 2009 r. do dnia 5 grudnia 2009 r. Dyrektor wydawał zarządzenia o umieszczaniu osadzonych w warunkach mieszkalnych wynoszących m. niej niż 3 m. kw. powierzchni na jednego osadzonego. Sąd Okręgowy opisał ogólny stan cel oddziału, w którym był osadzony powód podkreślając, że część cel była remontowana. W nie wyremontowanych celach oddziału A brak było odpowiedniej wentylacji zapewniającej dostęp świeżego powietrza. W celach mieszkalnych odczuwalny był zapach z kącika sanitarnego. Było wilgotno, na niektórych ścianach był grzyb. W celach latem było duszno, a zimą bywało chłodno. Powód dostęp do ciepłej wody miał raz w tygodniu podczas kąpieli w łaźni, albo przez podgrzewanie wody w misce.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, że na skutek osadzenia powoda w Areszcie Śledczym w P. w przeludnionych celach przez okres 5 miesięcy, doszło do naruszenia jego dóbr osobistych w zakresie prawa do humanitarnego i godnego

odbywania kary pozbawienia wolności roszczenie o zadośćuczynienie oparte na podstawie 448 k.c. jest zasadne do kwoty 500 złotych. W ocenie Sądu, roszczenie powoda z okres od 15 stycznia 2001 r. do 19 sierpnia 2002 r. uległo przedawnieniu.

Wyrokiem z dnia 1 lutego 2012 r. Sąd Apelacyjny, podzielając dotychczasowe ustalenia faktyczne, oddalił apelacje jakie wniosły obie strony od wyroku Sądu pierwszej instancji. Oceniając zarzuty apelacji powoda dotyczące zaniżenia zadośćuczynienia przyznanego na podstawie art. 448 k.c., Sąd Apelacyjny podkreślił, że okres przebywania przez powoda w przeludnionych celach nie był wyjątkowo długi ani nie miał charakteru wyjątkowo intensywnego. Okoliczności te według Sądu mają znaczenie dla oceny sumy zadośćuczynienia albowiem jej wysokość zależy od rodzaju naruszonego dobra, rozmiaru doznanej krzywdy, intensywności naruszenia, stopnia negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego oraz nieodwracalność skutków naruszenia i stopnia winy sprawcy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zasądzona w pierwszej instancji kwota zadośćuczynienia jest adekwatna do rodzaju naruszonego dobra osobistego, rozmiaru i intensywności krzywdy. Skutki naruszenia dobra osobistego nie miały też charakteru nieodwracalnego. Zadośćuczynienie w dochodzonej wysokości było, zdaniem Sądu, zdecydowanie wygórowane, oderwane od realiów tej konkretnej sprawy.

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji:

Zarzucił w niej naruszenie prawa materialnego tj. art. 448 k.c. przez jego błędną wykładnię i uznanie, że zasądzona na rzecz powoda kwota 500,- złotych nosi cechy odpowiedniego zadośćuczynienia w rozumieniu tego przepisu. Na tej podstawie powód domagał się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w P. ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i jego zmianę prowadzącą do uwzględnienia powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda zasługuje na uwzględnienie. Trafnie zarzuca się w niej poprzestanie przez Sąd drugiej instancji na rozważeniu przebywania przez powoda w celi przeludnionej przez okres około pięciu miesięcy. Warunki więzienne

kształtują różne parametry. Tylko jednym z nich jest normatywna powierzchnia przypadająca na jedną osobę w celi. Poza tym istotne są kwestie związane z dostępem do infrastruktury sanitarnej, stanem tej infrastruktury, możliwością korzystania z ciepłej wody, ogólnym stanem celi w tym jej oświetleniem, ogrzewaniem, wentylacją. Dlatego w przypadku, gdy dochodzący roszczenia, tak jak w rozpoznawanej sprawie, powołuje kilka z tych okoliczności, Sąd powinien ocenić je łącznie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2012 r., II CSK 51/12, niepubl.; z dnia 27 października 2011 r., V CSK 489/10 niepubl.). Wymaga jednocześnie podkreślenia, iż ocena ta powinna odnosić do konkretnych cel, w których przebywał powód, przy czym należy mieć na uwadze, że nie w każdym przypadku przebywania przez skazanego w celi nieodpowiadającej standardom estetycznym i użytkowym jest równoznaczne z uznaniem, iż doszło do naruszenia jego godności osobistej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 473/11, OSNC 2012/12/146).

Sąd Apelacyjny w pisemnych motywach przytoczył wypracowane w piśmiennictwie i judykaturze Sądu Najwyższego okoliczności (zob. wyroki z dnia 13 czerwca 2002 r., V CKN 421/00, niepubl.; z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 101/00, OSNC 2003/4/56), którymi powinien kierować się Sąd przy stosowaniu art. 448 k.c. i ustaleniu odpowiedniego zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych. Jednak poza ich wymienieniem, i to z uwzględnieniem stopnia winy sprawcy, nieaktualnym w odniesieniu do pozwanego Skarbu Państwa (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2012 r., I CSK 489/11, niepubl.), Sąd Apelacyjny nie wskazał, które z nich i z jaką indywidualną intensywnością miały wpływ na wysokość zadośćuczynienia przyznanego powodowi. Jedyne wyjątek dotyczy długości okresu umieszczenia powoda w przeludnionej celi i uznanego w związku z tym braku intensywności naruszenia dobra osobistego powoda.

Wysokość świadczenia przysługującego na podstawie art. 448 k.c. ma charakter ocenny. Jak podkreśla się w judykaturze Sądu Najwyższego, sądy mają stosunkowo spory zakres swobody sędziowskiej przy jej określaniu, co równocześnie ogranicza możliwość ingerencji w tę sferę przez sąd kasacyjny

(zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006 r., I CSK 159/05, niepubl.). W związku z tym trzeba zważyć, że podstawową funkcją zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych jest funkcja kompensacyjna. Zadośćuczynienie ma wynagrodzić doznaną krzywdę, przy czym należy uwzględnić wszystkie aspekty tej krzywdy. Wobec tego zadośćuczynienie pieniężne, niebędące odszkodowaniem, powinno mieć odczuwalną dla powoda wartość majątkową. Określenie zadośćuczynienia w wysokości nieodpowiedniej do okoliczności stanowiących podstawę jego przyznania może stanowić postać naruszenia art. 448 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2001 r., II CKN 889/00, nie publ.).

Ocenę w tym zakresie musi jednak poprzedzić ustalenie i rozważenie wszystkich podnoszonych przez powoda okoliczności, które mogą mieć znaczenie dla ustalenia wysokości zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie jego dóbr osobistych.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak wyżej na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.